Paweł Mrozek

Dobrodzień i okolice

Przewodnik turystyczny

Trasa rowerowa w sołectwie Kocury

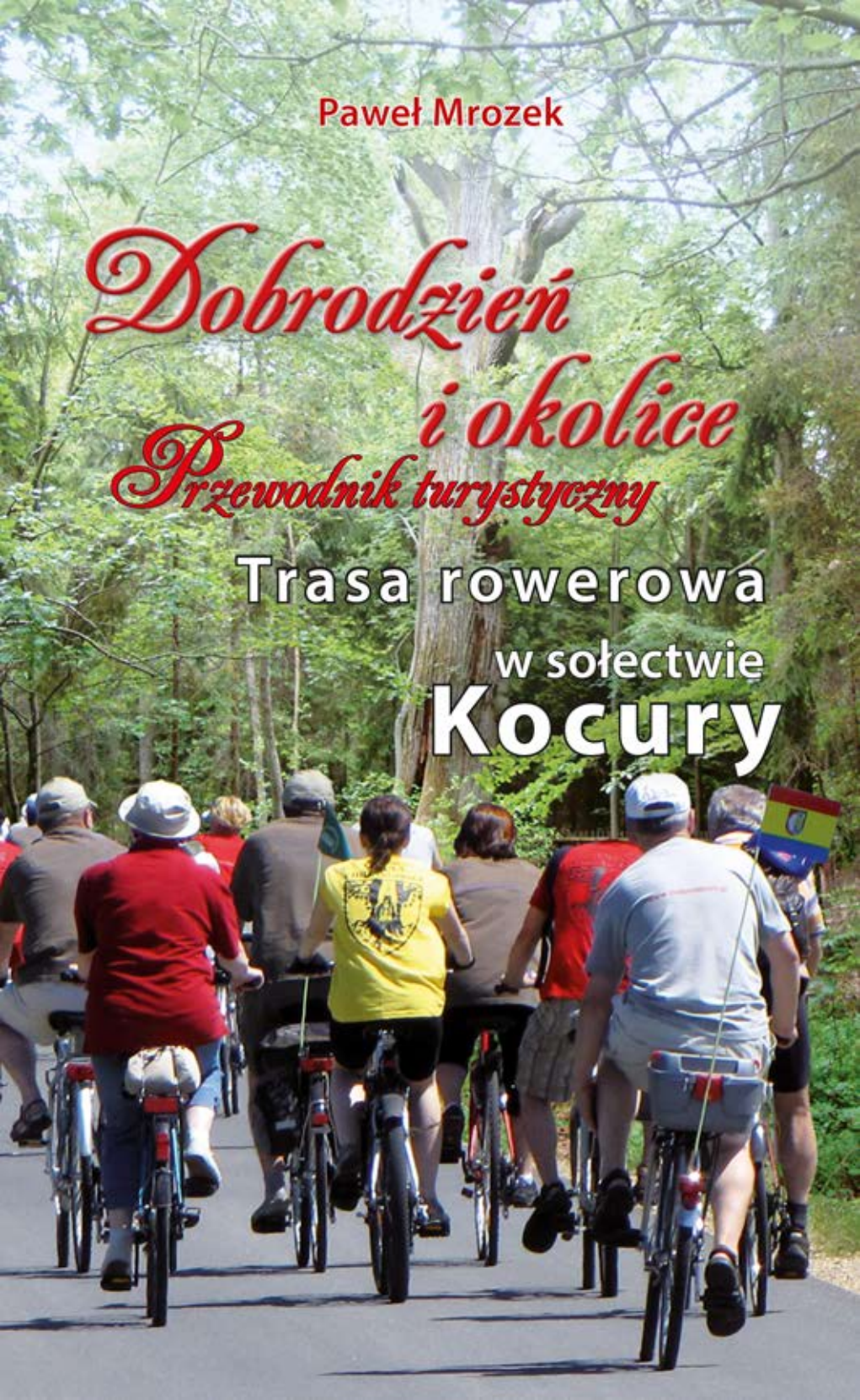

Zadanie realizowane w ramach projektu
„DOBRODZIEŃ I OKOLICZNE MIEJSCOWOŚCI.
PRZEWODNIK TURYSTYCZNY”
przez Międzygminne Towarzystwo Regionalne
Dobrodzień – Zębowice

Kraina Dinozaurów

„Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Paweł Mrozek

Miejsca historyczne i obiekty przyrodnicze na trasie wycieczki rowerowej w sołectwie Kocury

Dobrodzień • Kocury 2018

Opracowanie graficzne

Paweł Mrozek

Konsultacje w terenie

Kordian Dudek

Koordynacja prac

Alicja Włodarz-Kempa
Agnieszka Hurnik

Fotografie

Urząd Miejski
Paweł Mrozek
Józef Włodarz

Materiały pomocnicze

Przekazy ustne mieszkańców
Publikacje autora o ziemi dobrodzieńskiej
Dane Nadleśnictwa Lubliniec
Zbiory Międzygminnego Towarzystwa Regionalnego
Dobrodzień–Zębowice

Wydawca

© Gmina Dobrodzień

Druk

Drukarnia św. Krzyża w Opolu

ISBN 978-83-66023-01-7

Na ziemi dobrodzieńskiej zachowały się obiekty z różnych okresów historycznych w postaci dzieł architektonicznych oraz rzeźbiarskich, wzniesione dla uczczenia ważnego wydarzenia czy utrwalenia pamięci o mieszkańcach – w formie posągu, kolumny, obelisku, budowli, naturalnego głazu, sztucznie usypanego kopca, abstrakcyjnej formy przestrzennej czy pamiątkowej tablicy. Ustawione w różnych miejscach gminy Dobrodzień kaplice, kapliczki albo krzyże wotywne są formą dziękczynienia za ocalenie w trudnych czasach, a przydrożne krzyże nagrobne czy pokutne stanowią ślady cmentarzy, pojedynczego grobu lub jakiegoś śmiertelnego w skutkach wydarzenia. Wieczną pamięć wyrażają pomniki nagrobne na dwóch cmentarzach katolickich, cmentarzach – luterańskim i żydowskim w Dobrodzieniu oraz husyckim w Bzinicy Nowej.

Zróżnicowany krajobraz pogranicza Niziny Śląskiej i Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej, duża lesistość gminy i dolinki Myśliny, Myślinki, Bziniczki, Smoliny, Lublinicy i ich dopływów determinuje występowanie wielu rzadkich i chronionych gatunków roślin i zwierząt.

Wielu mieszkańców gminy Dobrodzień i innych śląskich miejscowości pragnie zdobywać lub poszerzać wiedzę o swojej małej ojczyźnie, którą nazywa Heimatem lub Domowiną. Wielu poszukuje swojej tożsamości regionalnej. Oczekują od władz samorządowych i stowarzyszeń podejmowania przemyślanych i zwartych koncepcyjnie działań, aby przybliżyć walory historyczne i przyrodnicze tej okolicy wszystkim zainteresowanym mieszkańcom i turystom.

Mamy nadzieję, że to opracowanie spełni postawione cele – zachęci różne środowiska do promowania swoich miejscowości oraz swego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego i zainteresuje mieszkańców gminy turystyką rowerową.

Od uczestników wycieczek rowerowych zawsze wymaga się przestrzegania zasad ruchu drogowego, posiadania dokumentów, ubezpieczenia, odpowiedniego sprzętu i ubioru oraz właściwego zachowania na trasie, zgodnie z Kartą Turysty.

Wydawca i autorzy przewodnika życzą wszystkim miłośnikom turystyki rowerowej pięknej pogody, niezapomnianych wrażeń i dobrego nastroju na szlakach pieszych i rowerowych ziemi dobrodzieńskiej.

1. Krzyż przydrożny
2. Łomina
3. Kocie Górki
4. Koński Kerchów
5. Leśniczówka Brzezinki
6. Dawna strzelnica
7. Stanica Hubertus
8. Owcze Mostki
9. Źródła Karsunkiego
10. Najstarszy dąb w gminie
11. Przesute Górki
12. Rozwidlenie dróg
13. Chopia Gowa i Plama
14. Krzyż nagrobny
15. Gospoda
16. Szkoła
17. Krzyż przydrożny
18. Ugi i Gynsio Krziwda
19. Dawny folwark
20. Rów graniczny
21. Stanowisko wejmutki
22. Ługi
23. Pomnikowy dąb
24. Przedsiębiorstwa
25. Centrum Aktywności
26. Historyczne domostwo

A. Stanowisko archeologiczne
B. Kanał 800 m, ruina pieca polowego
C. Żywicowana sosna
D. Leśnictwo Brzezinki

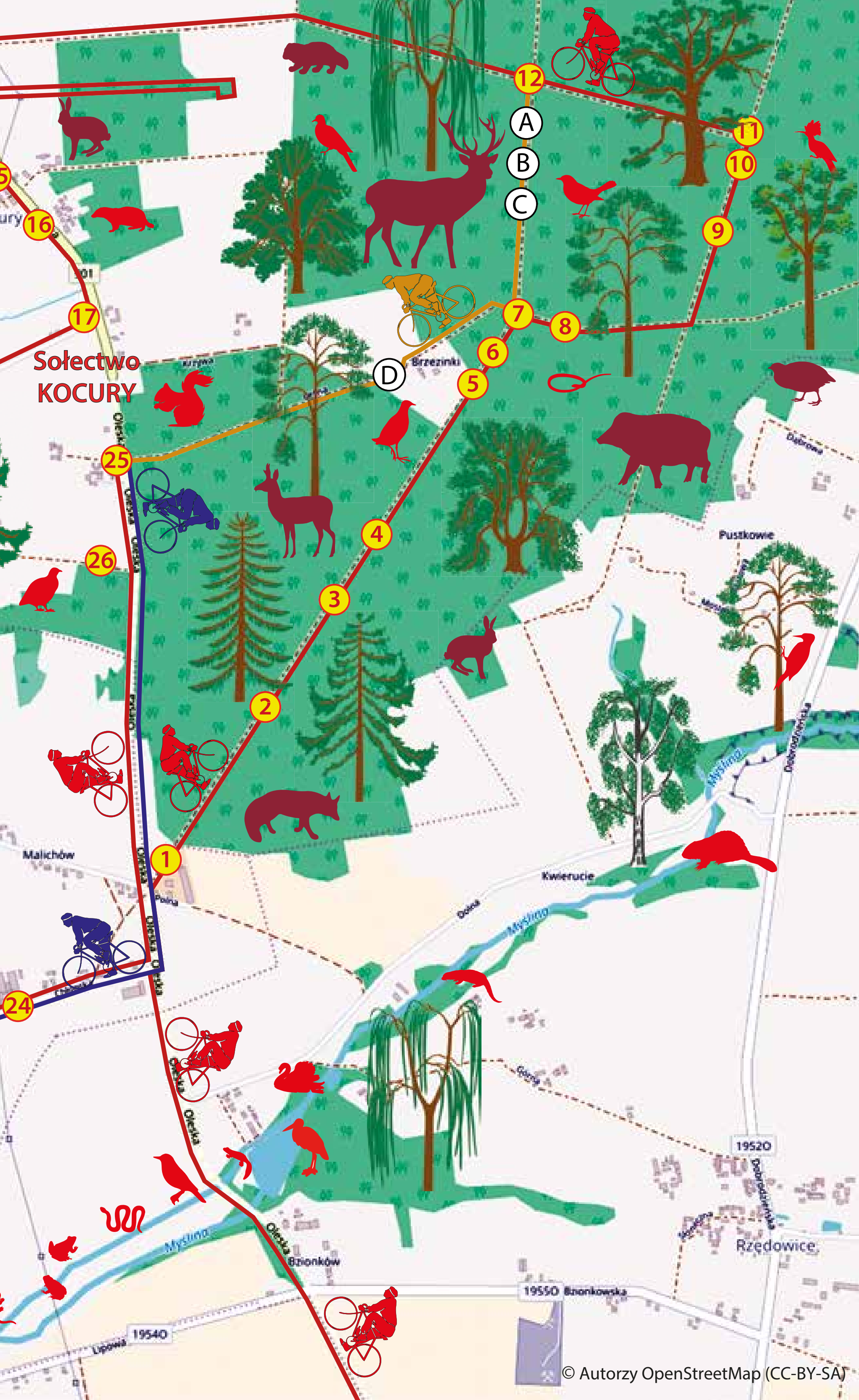

Sołectwo
KOCURY
Brzezinki
Krzywa
Pustkowie
Dąbrowa
Malichów
Polna
Oleska
Dolna
Kwierucie
Myślina
Górna
Dobrodzieńska
19520
Rzędowice
Bzionków
19550 Bzionkowska
19540
Lipowa
A
B
C
D
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
16
17
24
25
26
© Autorzy OpenStreetMap (CC-BY-SA)

Trasa o długości całkowitej ok. 25 km, o średnim stopniu trudności. Biegnie głównie drogami gruntowymi, leśnymi i polnymi, co jednak nie stanowi nadmiernego utrudnienia. Warto wybrać się na wycieczkę rowerową z przewodnikiem, ponieważ historyczne miejsca i rodzime nazwy, związane z dziejami wiosek, nie zostały dotąd właściwie oznakowane. Propozycja wycieczki jest adresowana do osób, które uwielbiają leśną scenerię, chcą poznać walory przyrodnicze okolicy i potrafią patrzeć na historyczne miejsca oczami wyobraźni.

ok. 5000 m >>> **Dojazd do Kocur ścieżką rowerową: Dobrodzień > Bzionków > Malichów > Kocury >>>**

SOŁECTWO KOCURY

Wieś Kocury z przysiółkiem Malichów zajmuje północno-zachodnią, wyżynną część gminy. Powierzchnia obrębu wynosi ok. 490 ha. Na terenach rolniczych, powstałych w wyniku znacznych wylesień, dominują gleby bardzo słabe. Sołectwo liczy około 260 mieszkańców. Nazwy wsi wywodzą się od nazwisk Kocur vel Koczur, założyciela najstarszej pojedynczej osady w śródleśnej enklawie oraz Malich – właściciela ziemskiego w 1373 roku. Pierwsze wzmianki kronikarskie o założeniu w Kocurach owczarni, a następnie folwarku pochodzą z okresu, kiedy właścicielką dobrodzieńskich dóbr w latach 1612–1648 była Anna Jarocka von Jarotschin. Kolonia Malichów została wymieniona w dokumentach w 1560 roku. Przez kolejne wieki Kocury [Kocurowski, Koczury, Kotzuren, Birkental] i Malichów [Malchow, Mahlhof] należały do właścicieli „państwa" dobrodzieńskiego [Herrschaft Guttentag] – namiestników Monarchii Habsburskiej do 1743, później pruskich rodów szlacheckich, książęcych i królewskich do 1884, królów saksoskich do 1927 i państwa niemieckiego. W 1750 roku Kocury [Koczury] weszły w skład gminy Szemrowice [Gemeinde Schemrowitz]. W 1946 wioski włączono do gminy zbiorowej Szemrowice, powiatu dobrodzieńskiego (wydzielonego w marcu 1945 z powiatu lublinieckiego), województwa śląsko-dąbrowskiego. W 1954 roku Kocury z Majchowem włączono do gromady Rzędo-

wice w powiecie lublinieckim, województwie stalinogrodzkim. Od 1973 wioski leżą w gminie Dobrodzień. Kocurskie lasy przynależą do Leśnictwa Brzezinki w Kocurach, Obrębu Dobrodzień, Nadleśnictwa Lubliniec. W 1987 roku zmieniono nazwę Majchów na Malichów i nadano ulicom nazwy: Polna, Lipowa, Chłopska i Leśna. W 1990 roku Kocury z Malichowem ustanowiono sołectwem. 30 IX 2017 roku sołectwo liczyło 258 mieszkańców.

Widok na sołectwo Kocury–Malichów

Fotografia ze zbiorów Urzędu Miejskiego

>>> 1 >>>

Malichów • KRZYŻ PRZYDROŻNY i ZAKŁAD STOLARSKI
początek trasy rowerowej >>>

Przydrożny wysoki krzyż w Malichowie został postawiony w 1932 roku i poświęcony przez ks. Aloisa Sowę – proboszcza parafii Trójcy Świętej w Szemrowicach w latach 1930–1939. Współcześni mieszkańcy nie znają powodu postawienia krzyża w tym miejscu. W kronikach zapisano jedynie, że w okresie proboszczowania ks. Sowy nastąpił rozwój życia parafialnego. Z pewnością przy krzyżu odbywały się nabożeństwa majowe i różańcowe.

Zakład meblarski „Meble Miler" został założony w roku 1955 przez Pawła Milera. Warsztat rzemieślniczy przekształcił się w duże przedsiębiorstwo produkujące meble mieszkaniowe, biurowe i nietypowe z płyt laminowanych, fornirowanych okleinami naturalnymi i drewna litego.

Krzyż przydrożny w Malichowie, postawiony przy ulicy Oleskiej w 1932 roku
Fot. Paweł Mrozek

• > Skręcamy w lewo w drogę leśną i obok budynku mieszkalnego wjeżdżamy na dukt leśny …

Zakład Stolarski „Meble Miler" w Malichowie w czasie remontu ulicy Oleskiej

Fot. Paweł Mrozek

Droga leśna w Malichowie – początek trasy rowerowej

Fot. Paweł Mrozek

500 m >>> (2) >>>

Kocury • SKRZYŻOWANIE TRZECH DRÓG • ŁOMINA >>>

Droga po stronie lewej prowadzi do gospodarstwa w Kocurach, po prawej – do Kwierucia, przysiółka Rzędowic, do zabudowań mieszkalno-gospodarczych. Teren leśny przy drogach nosi nazwę **Łomina**. Ostatni rozległy wyrąb drzew w tym miejscu prowadzono od XVII wieku, ponowne nasadzenia drzew miały miejsce 120 lat temu.

Las po prawej stronie drogi pn. Łomina w Kocurach

Fot. Paweł Mrozek

• > Wybieramy drogę leśną na wprost …

800 m >>> 3 >>>

Kocury • KOCIE GÓRKI >>>

Do lat 60. XX wieku w tej części lasu licznie pojawiały się dzikie króliki, a nawet żbiki. Dawniej na tym terenie, zwanym **Kocie Górki**, istniało grzebowisko padłych zwierząt domowych i gospodarskich rolników z Kocur, Szemrowic, Klekotnej i Rzędowic. Współcześnie istnieje całkowity zakaz zakopywania przez hodowców padłej trzody chlewnej. Martwe zwierzęta podlegają bezpośredniemu przetworzeniu w zakładzie utylizacyjnym, a następnie spopielaniu w spalarni.

Widok na Kocie Górki w Kocurach

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy dalej dróżką leśną …

1 000 m >>> 4 >>>

Kocury • KOŃSKI KERCHÓW >>>

W pobliżu leśniczówki hodowano konie pociągowe wykorzystywane do prac leśnych. Pobliski teren leśny pn. **Koński Kerchów** przeznaczono na grzebowisko padłych zwierząt. W następstwie dokonanego wyrębu lasu, w 2009 roku wykonano ponowne nasadzenia drzew. Podążając dalej tą drogą możemy podziwiać pozostałości pięknej alei drzew z okresu przedwojennego.

Widok na Koński Kerchow w Kocurach

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy dalej aleją ponad 100-letnich drzew …

Leśna aleja w Kocurach

Fot. Paweł Mrozek

1 400 m >>> 5 >>>

Kocury • LEŚNICZÓWKA BRZEZINKI >>>

Po lewej stronie tej leśnej drogi znajduje się XIX-wieczna leśniczówka Brzezinki / Brzezinka, Brzezinken, Waldfrieden. W 1863 roku utworzono Leśnictwo Kocury / Forstwesen Kotzuren. Wcześniej urzędowali tu tylko gajowi. Brzezinki zostały odnotowane w dokumentach w XVIII wieku. Nazwisko leśniczego z Kocur [Koczure] – Antona Neumana wymieniono 31 grudnia 1786 roku w księdze chrztów parafii w Sierakowie, jako świadka na chrzcie Caspara – syna Wenceslausa Sedlitza, leśniczego w Jeżowej [Jezowa]. W dobrodzieńskiej kronice A. Weltzla czytamy, że „29 stycznia (1855?) zmarł emerytowany leśniczy Anton Neumann w wieku 97 lat". W 1855 roku stały tam trzy domy mieszkalne i dwa gospodarcze i mieszkało 28 osób. W kolejnych latach liczebność mieszkańców zmniejszała się, piaszczyste pola nie zdołały wyżywić zbyt wielu osób. Ok. 1885 roku w Brzezinkach istniały tylko dwie chaty, zamieszkałe przez 5 osób. W przeszłości takie domostwa miały dodatkowe wyposażenie, np. chlewiki, piekarniki, wędzarniki. Przez wieki w tym miejscu istniała owczarnia. Stodoła dla owiec funkcjonowała do 1945 roku. Pola w pobliżu leśniczówki noszą historyczną nazwę **Pańskie**.

Naprzeciwko leśniczówki znajdują się trzy zarybione zbiorniki retencyjne, wybudowane po II wojnie światowej w celu regulowania poziomu wód leśnych. Z trzeciego stawu ciek wodny w polodowcowej dolince odprowadza wodę do strumyka pn. Bzionka, płynącego przez Rzędowice i Bzionków. Teren po lewej stronie ostatniego stawu nosi nazwę **Owczy Ugór / Schäferbrache**.

Leśniczówka Brzezinki w Kocurach

Fot. Paweł Mrozek

Trzy zbiorniki retencyjne w Kocurach

Fot. Paweł Mrozek

Ciek wodny łączący zbiorniki wodne w Kocurach z Bzionką

Fot. Paweł Mrozek

Owczy Ugór obok zbiorników wodnych w Kocurach

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy dalej leśną aleją …

Jeleń szlachetny

Jest dużym ssakiem z rodziny jeleniowatych, o długości ciała do 260 cm, wysokości w kłębie do 150 cm. Jest zwierzęciem łownym, podlega sezonowej ochronie. Samiec jest nazywany bykiem. Posiada duże poroże (wieniec) o okrągłej tyce i zróżnicowanej liczbie odnóg. Samica, zwana łanią, poroża nie ma. Ma sierść brązowopłową, cielak jest cętkowany. *Fot. Józef Włodarz*

1 500 m >>> 6 >>>

Kocury • DAWNA STRZELNICA >>>

W oddali naprzeciwko drogi dojazdowej do leśniczówki są widoczne pozostałości kulochwytu (wału strzeleckiego/Schießwelle) z czasów, kiedy właściciele tych wiosek, w tym król saksoński, ćwiczyli strzelanie do przeciąganych sylwetek zwierząt.

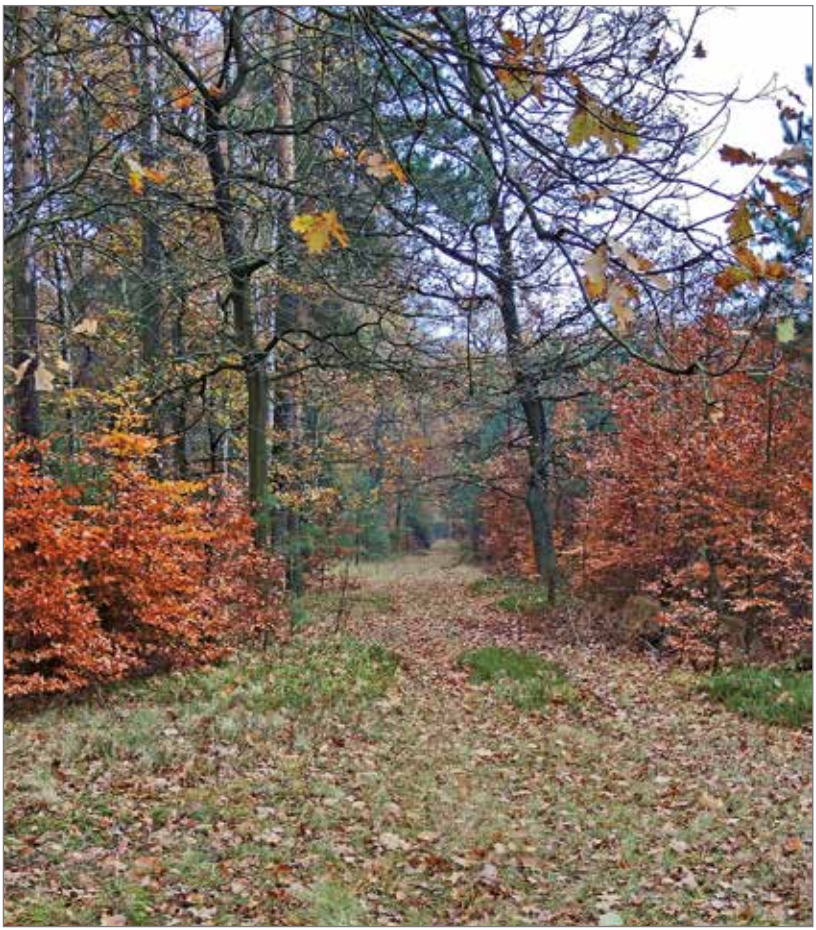

Widok na dawną strzelnicę w Kocurach

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy dalej tą samą dróżką …

Dzięcioł duży • Dzięcioł zielonosiwy

Dzięcioł duży zamieszkuje lasy całej Europy. Ptak o długości ciała do 25 cm. Śpiew zastępuje bębnienie o korę drzewa. Gniazduje w wykutej przez siebie dziupli. Jest pod ścisłą ochroną. Dzięcioł zielonosiwy zamieszkuje Eurazję. Długość ciała – do 29 cm. Prowadzi skryty tryb życia. Wydaje gwizdy i bębnienia o drzewo. Żeruje na ziemi. Objęty ścisłą ochroną. *Fot. Józef Włodarz*

1 700 m >>> 7 >>>

Kocury • STANICA HUBERTUS >>>

Od 1954 roku na terenie Kocur działa Koło Łowieckie „Łoś" z Bytomia. W latach 2003–2004 myśliwi wybudowali okazałą drewnianą stanicę w formie „hubertówki" z zadaszeniem i ławami, z miejscem na ognisko przy „leśnym ryneczku". Obok znajduje się kapliczka ozdobiona ciosaną w drewnie, niewielkich rozmiarów rzeźbą świętego Huberta i płaskorzeźbami o tematyce myśliwskiej. Tu spotykają się myśliwi po zakończeniu polowania, odprawiane są polowe msze, prowadzone są zajęcia edukacyjne dla młodzieży szkolnej. Mieszkańcy okolicznych sołectw organizują w tym miejscu cykliczne imprezy środowiskowe. W pobliżu rośnie kilka okazałych buków. Są też stanowiska sosny amerykańskiej (wejmutki). W stanicy można się zatrzymać na krótki odpoczynek.

Kapliczka św. Huberta w Kocurach

Fot. Paweł Mrozek

Gawra myśliwska „Hubertus" w Kocurach

Fot. Paweł Mrozek

Stanowisko sosny amerykańskiej „wejmutki" w pobliżu gawry

Fot. Paweł Mrozek

• > Następnie wybieramy leśną drogę po prawej, w kierunku wschodnim …

1 900 m >>> 8 >>>
Kocury • OWCZE MOSTKI >>>

Przez ten teren ciągnie się **Kanał / Steingraben** z wodą z Karsonków. Po lewej stronie drogi znajduje się miejsce pod nazwą **Owcze Mostki / Schäferbrücken**. W dawnych czasach rataje (pracownicy najemni na folwarku) piętrzyli tutaj wodę i kąpali owce przed wiosennym strzyżeniem – te prace określano zwrotem „Schafwäsche". Dalej woda wpływa strumieniem do cieku wodnego przy trzecim zbiorniku retencyjnym. Po przeciwnej stronie drogi widzimy niewielki pagórek – można tam znaleźć kamienne odłamki, co prawdopodobnie ma związek z prowadzoną tutaj w przeszłości działalnością gospodarczą. Na dawnych mapach to miejsce jest oznaczone nazwą **Schieferbruch / Łupki kamienne**.

Miejsce prawdopodobnego występowania łupków kamiennych

Fot. Paweł Mrozek

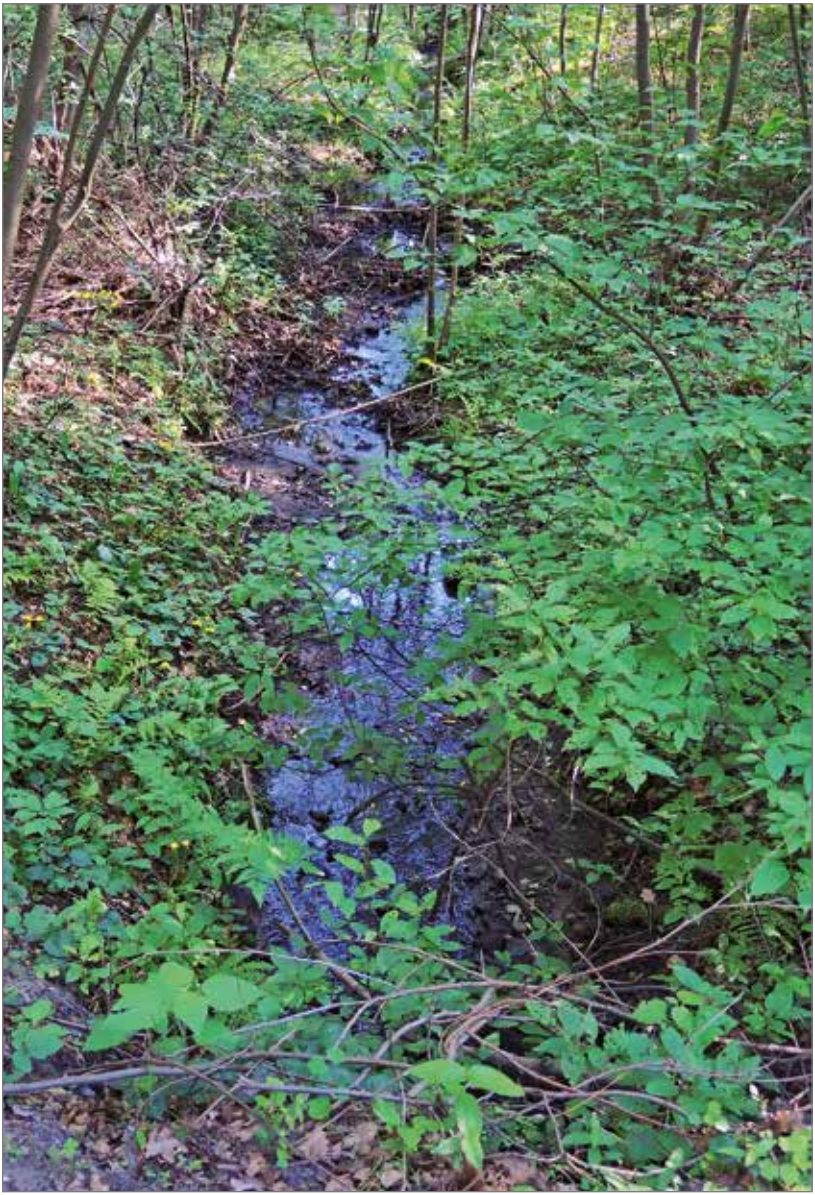

Owcze Mostki – miejsce kąpieli owiec w dawnych czasach

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy dalej tą samą leśną drogą w kierunku rozwidlenia dróg i skręcamy w lewo …

2 400 m >>> 9 >>>

Kocury • ŹRÓDŁA KARSUNKIEGO >>>

W latach 1863–1865 wytyczano i utwardzano drogę z Dobrodzienia [Guttentag] przez Kocury [Kotzuren] do Olesna [Rosenberg], co wpłynęło na szybszy rozwój przysiółka. W pobliżu pozyskiwano bloki skalne do jej budowy. W wyniku eksploatacji powstał tu kamieniołom. W późniejszym okresie to wyrobisko nazwano **Karsunky-Quellen / Źródła Karsunkiego**, od nazwiska nadleśniczego z początku XX wieku. Stało się ono atrakcją turystyczną. Zieleń leśna, kilka źródełek, niewielki staw, rzeczka i XIX-wieczny kamienny mostek o nietypowej konstrukcji oraz leśny plac rozrywki zachęcały mieszkańców najbliższych okolic do urządzania w tym miejscu spotkań towarzyskich i zabaw tanecznych na świeżym powietrzu. W pobliżu kamiennego kanału miało się znajdować **Zacisze Jadwigi / Hedwigs-Ruh**, gdzie przed stu laty każdy, kto tu dotarł, mógł pośród natury zaczerpnąć ze „źródła młodości" – jak pisał nauczyciel dobrodzieńskiej szkoły Althansel w swoim artykule pt. „Durch die Rzendowitzer Schweiz / Przez Szwajcarię Rzendowicką", opublikowanym w „Der Landbote. Lublinitzer Kreis-Kalender 1914". Po 1950 roku te okolice nie były już odwiedzane przez mieszkańców i przyjezdnych i nadal to miejsce jest zapomniane i zaniedbane. Jednak lokalna społeczność zamierza zrewitalizować ten teren w najbliższych latach.

Źródła Karsunkiego – miejsce uroczystości środowiskowych, ok.1930

Zbiory MTRDZ

Źródła Karsunkiego zapewniają stały dopływ wody do dawnego wyrobiska

Fot. Paweł Mrozek

Źródła Karsunkiego – stary kamienny mostek dzisiaj

Fot. Paweł Mrozek

Niecka wypełniona wodą po drugiej stronie mostka – ongiś spływ łódkami

Fot. Paweł Mrozek

Zacisze Jadwigi dzisiaj – w przeszłości „świątynia dumania" pośród natury

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy dalej tą samą dróżką …

3 100 m >>> 10 >>>

Kocury • GRUBY DĄB >>>

Dotarliśmy do styku granic trzech sołectw: Kocury, Klekotna i Rzędowice. W Leśnictwie Brzezinki w oddziale 53a rośnie najstarsze i najokazalsze drzewo na ziemi dobrodzieńskiej – dąb szypułkowy, który przez miejscowych jest nazywany **Grubym Dębem**. W 2009 roku podano oficjalne wymiary – miał 626 cm obwodu na wysokości 130 cm, czyli 2 metry średnicy. Jego wierzchołek znacznie wystaje ponad otaczające go drzewostany. Przyjmuje się, że liczy co najmniej 350 lat. Inne źródła podają, że może mieć nawet 600 lat – miał już być okazałym drzewem w chwili zakładania w Kocurach i Bzionkowie owczarni, kiedy ciągnęły tędy oddziały różnych wojsk biorących udział w wojnie trzydziestoletniej (1618–1648).

W okresie I wojny światowej król saksoński Friedrich August III, właściciel dobrodzieńskich dóbr, nadał mu nazwę **Graf Schaffgotsch Eiche / Dąb hrabiego Schaffgotscha**. Hrabia był wiernym towarzyszem króla w jego myśliwskich wyprawach. Zapewne był nim Hans Karl Gotthard von Schaffgotsch – syn Johanny Gryzik (Gryczik) de Schomberg-Godulla, nazywanej „śląskim Kopciuszkiem" i Hansa Ulricha von Schaffgotsch – właścicieli pałacu w Kopicach [Koppitz] i m.in. kopalni „Hohenzollern / Szombierki", „Gräfin Johanna / Bobrek" i „Paulus / Paweł" w Chebziu, spółki akcyjnej „Gräflich Schaffgotsche Werke / Hrabiowskie Zakłady Schaffgotschów". Hans Karl von Schaffgotsch w 1888 roku został właścicielem Sulisławia [Zülzhoff]. XVII-wieczny pałac przebudował w stylu neogotyckim. Nazwa dębu może upamiętniać śmierć jego ojca w 1915 roku.

O Grubym Dębie krąży kilka legend. Rzekomo koło niego został zakopany skarb. Tę legendę w artykule pt. „Sagen und Mären um die Graf-Schaffgotsch-Eiche / Opowieści i legendy o dębie hrabiego Schaffgotscha" przedstawił nauczyciel August Pyttel w „Heimatkalender des Kreises Guttentag O/S 1937". W pobliżu tego najstarszego w okolicy dębu jest źródełko oraz rośnie kilku „następców", już dość okazałych dębów szypułkowych. Pośród drzew można również zauważyć jodłę srebrzystą.

Najstarszy i najokazalszy dąb szypułkowy w gminie Dobrodzień

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy dalej tą samą dróżką …

3 200 m >>> 11 >>>

Kocury • KRZYŻ PRZYDROŻNY i PRZESUTE GÓRKI >>>

Nieopodal dębu od wieków stoi krzyż, zwany czerwonym. Mieszkańcy w ustnych relacjach z pokolenia na pokolenie przekazywali, że może upamiętniać tragiczne w skutkach wydarzenia z historii osad, zaszytych w śródleśnych enklawach, jak najazd Mongołów w 1241 roku albo napady oddziałów wojsk polskich, szwedzkich i saksońskich w okresie wojny trzydziestoletniej (1618–1648), które na naszej ziemi pozostawiały za sobą ograbione i spalone wsie i pomordowanych mieszkańców. **Czerwony Krzyż** może też upamiętniać wracających spod Moskwy żołnierzy napoleońskich, poległych tutaj w starciu z oddziałem pruskim lub zmarłych z wycieńczenia i pochowanych nieopodal w kurhanie, w formie trzech kopców. Ten teren miejscowa ludność nazywa **Przesutymi Górkami**. W pobliżu znajduje się najwyższy punkt wzniesienia w gminie Dobrodzień – o wysokości bezwzględnej 279,21 m n.p.m. Pomiary wykonano w 2015 roku.

Widok na Przesute Górki; po prawej droga o miejscowej nazwie Langhaleja [niem. Lange Allee]
Fot. Paweł Mrozek

Czerwony Krzyż upamiętniający tragiczne dzieje tej ziemi

Fot. Paweł Mrozek

• > Droga na wprost prowadzi do Klekotnej, wybieramy tę po lewej …

3 600 m >>> 12 >>>

Kocury • ROZWIDLENIE DRÓG • VELOCIPES >>>

Droga po prawej stronie prowadzi do przysiółka Świerkle w sołectwie Klekotna. Jeśli zamierzamy wkrótce zakończyć wycieczkę rowerową, wybierzmy drogę po lewej. Dojedziemy do stanicy myśliwskiej „Hubertus".

W połowie tej drogi do stanicy po stronie prawej znajdowało się w przeszłości stanowisko archeologiczne. Właśnie tutaj w Kocurach koło Dobrodzienia [Kotzuren bei Guttentag] pod koniec XIX wieku została odkryta niekompletna kość dinozaura z okresu triasowego, ery mezozoicznej. Znalezisko opisał w 1932 roku wybitny niemiecki paleontolog Friedrich von Huene. Uznał, że należała do „celurozaura" (dzisiaj występuje tylko jedna grupa celurozaurów – ptaki). Nadał mu nazwę „Velocipes", która pochodzi od łacińskiego „velocis" (szybka) i „pes" (stopa). Gatunkowy epitet „guerichi (gürichi)" upamiętnia urodzonego w Dobrodzieniu wybitnego niemieckiego geologa, paleontologa i botanika Georga Juliusa Ernsta Güricha (25 IX 1859, Guttentag–16 VIII 1938, Berlin), który odkrył w Kocurach skamieniałości prehistorycznych gadów w 1884 roku. Kość jest dość duża, więc Welocyp mógł mieć ponad 4 m długości i ważyć ponad 100 kg. Znalezisko znajduje się w Muzeum Uniwersytetu Hamburskiego. W 2012 roku kość została zbadana i opisana przez naukowców Uniwersytetu Warszawskiego. W 2015 roku przeprowadzili oni również wykopaliska w Kocurach w miejscu dawnej lokalizacji, co zaowocowało odkryciem kilku nowych skamieniałości gadów lądowych.

Po lewej stronie drogi można zauważyć kanał od 4 m do10 m szerokości i 800 m długości. Tutaj znajdują się ruiny starego pieca polowego do wypalania cegły z II połowy XIX wieku. Nieco dalej rośnie 150-letnia sosna, którą w przeszłości poddano procesowi żywicowania, czyli pozyskiwania żywicy z drzewa.

Kiedy dojedziemy do „Hubertusa", wybieramy drogę po prawej, a następnie zaraz skręcamy w lewo. Doprowadzi nas do Centrum Aktywności Wiejskiej w Kocurach.

Skręcając w lewo wybieramy krótszą trasę rowerową; po prawej droga do Świerkli

Fot. Paweł Mrozek

Stanowisko archeologiczne po prawej stronie drogi prowadzącej do Hubertusa

Fot. Paweł Mrozek

Kanał po lewej stronie drogi

Fot. Paweł Mrozek

Sosna poddawana w przeszłości procesowi żywicowania

Fot. Paweł Mrozek

• > **Turyści przygotowani do dłuższej wycieczki wybiorą drogę na wprost, o nazwie „Zielona Droga" (dawniej „Grüne Weg")**, która prowadzi do skrzyżowania z ulicą Oleską (5700 m)**.**

Zielona Droga, w przeszłości nosząca nazwę Grüne Weg

Fot. Paweł Mrozek

• > **Następnie skręcamy w lewo i jedziemy ulicą powiatową,** o średnim natężeniu ruchu kołowego; po prawej stronie ulicy znajdują się lasy kadłubskie …

6 500 m >>> 13 >>>

Kocury • CHOPIA GOWA i PLAMA >>>

Dawniejsze nazwy miejsca to **Pnioki** i **Ruda Ziemia / Rote-Land**. W latach 20–30. XX wieku mieszkańcy Kocur ten teren karczowali. Odkryto tu również złoża czerwonej glinki, którą wykorzystywano w celach gospodarczych. Boczna polna droga (ok. 800 m) prowadzi do miejsca pozyskiwania gliny i iłów. Kiedy w 1910 roku wybudowano cegielnię w Błachowie [Blachow], rozpoczęto w tym miejscu wydobywanie iłów, którymi uszlachetniano błachowską glinę. Również miejscowa ludność wypalała tu w prowizorycznych piecach cegły do budowy swych domów. Na wypalonej przez słońce i ludzi „plamie" terenu mieszkańcy organizowali przed 1939 „Dzień Kocur / Tag der Heimat in Birkental". Głębokie wyrobiska, obecnie zalane wodą wskutek podniesienia się zwierciadła wód gruntowych, noszą nazwę **Plama**. Od lat 30. XX wieku rolnicy na wykarczowanym terenie zaczęli tworzyć pola uprawne i łąki. Kiedy znaleźli podczas orki ludzką czaszkę, tym gruntom łąkowo-polnym nadali śląską nazwę **Chopia Gowa**.

Droga po przeciwnej stronie ulicy prowadzi do osuszonych śródleśnych stawów i terenów łąkowych po wylesieniach pn. Leśnioki / Leschnioki, Waldhof – przysiółka Poczołkowa. Tędy biegnie granica między gminami Dobrodzień i Zębowice.

Chopia Gowa– tereny łąkowo-polne po lewej stronie drogi powiatowej

Fot. Paweł Mrozek

Polna droga po lewej stronie ulicy Oleskiej prowadzi do miejsca pn. Plama

Fot. Paweł Mrozek

Droga polna po prawej stronie ulicy stanowi granicę między Kocurami a Poczołkowem

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy dalej ulicą powiatową …

6 700 m >>> 14 >>>

Kocury • KRZYŻ NAGROBNY >>>

21 stycznia 1945 roku żołnierze radzieccy strzelając od strony zabudowań, zabili w tym miejscu dwóch z pięciu żołnierzy z żandarmerii niemieckiej – Ernsta Hulma i Wilhelma Gelle'a. Zostali tu pochowani przez mieszkańców wioski 13 lutego 1945 roku. W 2015 roku u podnóża krzyża ustawiono tablicę z nazwiskami poległych żołnierzy.

Krzyż nagrobny po prawej stronie ulicy Oleskiej

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy dalej ulicą powiatową …

7 000 m >>> 15 >>>

Kocury • GOSPODA >>>

Gospoda jest jednym z bardziej charakterystycznych budynków w Kocurach. Została wybudowana w 1884 roku obok starszej, która po przebudowie stała się budynkiem mieszkalnym w obrębie gospodarstwa rolnego. Kiedy obok niej rósł okazały kasztan, nosiła nazwę „Gospoda Pod Kasztanem". Na przestrzeni lat często zmieniali się właściciele budynków i gospodarstwa.

Po drugiej stronie ulicy, w oddali widać typowy kocurski budynek mieszkalny w zagrodzie z pocz. XX wieku. To dom murowany z cegły z laubą oraz użytkowym poddaszem i drewnianym dachem krytym dachówką. Elewację udekorowano pasami wieńczącymi. W tym miejscu w latach 30. XX wieku stała strażacka wiata z ręczną pompą na podwoziu, przekazana przez strażaków z Szemrowic.

Restauracja w centrum Kocur.
Obok – dawna gospoda (sprzed 1884), przekształcona w dom mieszkalny

Fot. Paweł Mrozek

Po stronie lewej widok na tradycyjne kocurskie domostwo z cegły

Fot. Paweł Mrozek

Tradycyjny kocurski dom mieszkalny z gankiem

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy dalej ulicą powiatową …

7 200 m >>> 16 >>>

Kocury • SZKOŁA >>>

Wieloletnie starania mieszkańców zaowocowały budową szkoły katolickiej wraz z zabudowaniami gospodarczymi w latach 1912–1914. Naukę rozpoczęło 44 uczniów (15 chłopców i 29 dziewcząt). Zajęcia szkolne do 1945 roku prowadził Robert Züchner. W tym czasie miejscowość wraz z przyległościami przynależała do gminy Szemrowice [Gemeinde Schemrowitz]. W 1946 roku uruchomiono tu Publiczną Szkołę Powszechną. Naukę rozpoczęło 8 chłopców i 7 dziewcząt. Pierwszymi powojennymi nauczycielkami były Zofia Podkowa (kierownik szkoły) i Joanna Kudelka. Administracynie Kocury i Majchów należały do gminy zbiorowej Szemrowice, powiatu dobrodzieńskiego (wydzielonego w marcu 1945 roku z powiatu lublinieckiego; województwo śląsko-dąbrowskie). W latach 1959–1977 szkołą kierowała Natalia Rozmuszcz, później Włodzimiera Cesarz. W 1978 roku zamknięto szkołę podstawową w Kocurach. Dwudziestu czterech uczniów skierowano do Zbiorczej Szkoły Gminnej w Dobrodzieniu. Od 1988 roku są dowożeni do Publicznej Szkoły Podstawowej w Szemrowicach. Budynki szkolne nabył miejscowy przedsiębiorca.

Domy mieszkalne obok szkoły zostały wybudowane dla ludzi ewakuowanych ze zbombardowanych górnośląskich miejscowości w latach 1942–1943. Po drugiej stronie szkoły rozciąga się widok na **Ug**. Nazwa miejsca świadczy o tym, że jest tu bardzo licha gleba. Miejsce zalesiono w połowie XX wieku. Teren obok Uga nosi nazwę **Toporek**. W tym miejscu urodziła się 30 X 1908 roku Jadwiga Otrzonsek – od 1931 siostra zakonna Maria Rotrudis ze Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Śląskich Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej. Była pielęgniarką, posługiwała m.in. w szpitalu dla kobiet w Pilchowicach oraz Strzelcach. Zginęła śmiercią tragiczną. Po wtargnięciu wojsk radzieckich – została zgwałcona i postrzelona 18 I 1945. Zmarła w płomieniach podpalonego przez żołnierzy radzieckich klasztoru w Pilchowicach 26 I 1945 roku.

Domy mieszkalne i budynek szkolny w Kocurach, wzniesiony w latach 1912–1914

Fot. Paweł Mrozek

Widok na tereny leśno-łąkowo-polne o nazwach Ug i Toporek

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy nieco dalej ulicą powiatową …

7 400 m >>> 17 >>>

Kocury • KRZYŻ PRZYDROŻNY >>>

Przy skrzyżowaniu z ulicą Szemrowicką stoi krzyż kamienny na fundamencie, zaznaczony na mapie z 1827 roku. Zachowała się ustna relacja z tamtych czasów o zastrzeleniu przez żołnierzy młodego mieszkańca Malichowa w pobliżu tego miejsca, kiedy ten strzelał w ich kierunku. Krzyż jest miejscem, gdzie mieszkańcy Kocur żegnali swoich bliskich zmarłych, wkładając trumnę do karawanu.

Za krzyżem rozciąga się teren podmokły, od dawna zwany **Birkental / Brzozowa Dolina**. Rosły tu bowiem trzy duże brzozy, z silnymi rozgałęzieniami. Tę niemiecką nazwę Birkental nadano wiosce w latach 1936–1945.

Krzyż przydrożny przy skrzyżowaniu ulic Oleskiej i Szemrowickiej

Fot. Paweł Mrozek

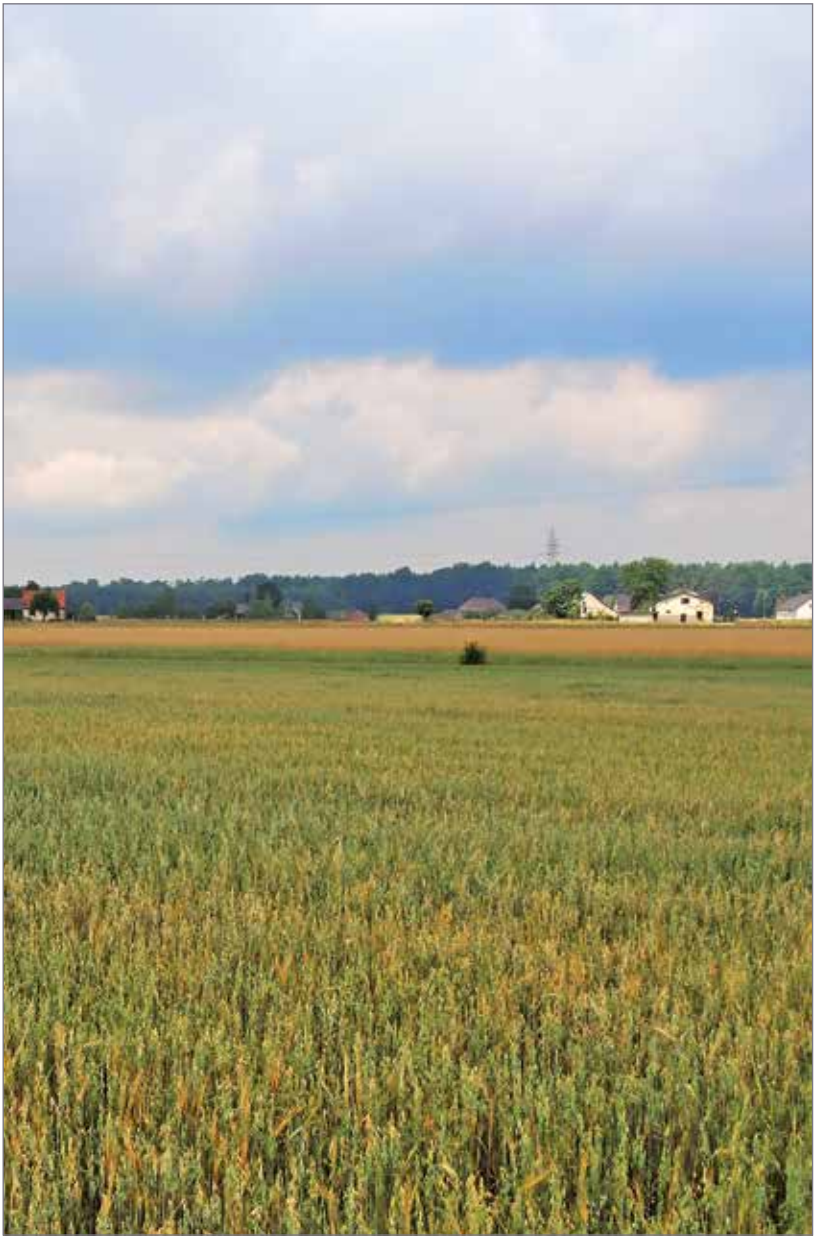

Widok na Brzozową Dolinę / Birkental

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy ulicą Szemrowicką …

7 900 m >>> 18 >>>

Kocury • UGI i GYNSIO KRZIWDA >>>

Po prawej stronie drogi rozciągają się **Ugi**. W latach 1612–1648 właścicielką założonej wówczas owczarni i później folwarku była Anna Jarocka, okrutna pani na Dobrodzieniu. W miejscu stojącego dzisiaj budynku mieszkalnego, w odległych czasach znajdował się budynek gospodarczy, przystosowany do chowu gęsi, zwany **Starą Stodołą / Alte Scheune**. Każdy z dzierżawców był zobowiązany do przekazywania dworowi w kwietniu pierza z trzech, we wrześniu z piętnastu gęsi. Ponadto wszystkie rodziny w ramach pańszczyzny jesienią i zimą musiały drzeć pierze i tkać płótno. Te obowiązki ciążyły na dzierżawcach do końca XIX wieku. Do tego miejsca przylgnęła śląska nazwa **Gynsio Krziwda**.

Po stronie lewej w przeszłości stał **Dom Leśny / Waldhäuser**, w którym jakieś transakcje miał przeprowadzać hrabia Karl Heinrich Sobeck – właściciel „państwa" Dobrodzień [Herrschaft Guttentag] w latach 1777–1780.

W odległej przeszłości w tamtym miejscu stał Dom Leśny i Stara Stodoła

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy dalej drogą wewnętrzną …

8 600 m >>> 19 >>>

Kocury • DAWNY FOLWARK >>>

Po prawej stronie drogi leży teren dawnego folwarku o nazwie **Kocurowski**. Była to przede wszystkim owczarnia, w mniejszym stopniu role obsiane zbożami. Z „Geschichte der Stadt und Herrschaft Guttentag" Augustina Weltzla dowiadujemy się, że w tamtym czasie kocurski folwark dzierżawili Adam Gribis i Walek Maciolczik za 40 talarów rocznie. Ponadto uiszczali po 3 talary za możliwość udoju 100 owczych matek, po 14 talarów za wypas „na pańskim" świń i drobiu. Urbarz sporządzony w drugiej połowie XVII wieku podawał, że na folwarkach w Marzatce [Marzatka], Bzionkowie [Bziunkau] i Kocurach [Koczury] hodowano 800 owiec. Pierwsi wolni kmiecie w Kocurach pojawili się w latach 70. XVII wieku. Według urbarza z 1785 roku oprócz folwarku kocurskiego do dobrodzieńskiego dominium należało jeszcze 12 innych. Z dawnym kocurskim folwarkiem wiążą się mroczne fakty o trzech robsikach, o czym donosił „Kattowitzer Kreisblatt" 11 X 1919 roku.

Widok na teren dawnego kocurskiego folwarku dworskiego

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy dalej tą drogą wewnętrzną …

8 700 m >>> 20 >>>

Kocury • RÓW GRANICZNY I LEŚNA DRÓŻKA >>>

W oddali, poza terenem dawnego kocurskiego folwarku płynie strumyk, znajduje się tam żeremie bobrów. Tam również znajduje się najniższy punkt w sołectwie – 240,4 m n.p.m.

Asfaltową drogę przecina ciek wodny. Wyznacza granicę między wioskami Kocury i Malichów. W lesie po prawej stronie, blisko wiejskiej drogi wciąż istnieje dróżka, którą przed wiekami podążali do kocurskiego folwarku pracownicy najemni z Poczołkowa.

Rów wyznaczający granicę między Kocurami i Malichowem oraz dawna droga folwarczna

Fot. Paweł Mrozek

• > Skręcamy w lewo w ulicę Brzozową …

8 700 m >>> 21 >>>

Kocury • STANOWISKO SOSNY WEJMUTKI >>>

Po przebyciu 500 m w lesie po lewej stronie drogi można obejrzeć kępy drzew sosny wejmutki. Pochodzi z Ameryki, dlatego jest też zwana sosną amerykańską. Polska nazwa gatunkowa tego drzewa iglastego wywodzi się od nazwiska lorda Weymoutha. Jest jednym z symboli kanadyjskiej prowincji Ontario oraz dwóch stanów USA: Maine i Michigan. Jej uprawę na naszym terenie rozpoczęli właściciele dobrodzieńskich dóbr w odległej przeszłości. Dzisiaj powszechnie uprawiana w lasach i parkach jako drzewo ozdobne. W przeszłości była surowcem dla przemysłu papierniczego, nadal jest wykorzystywana w przemyśle meblarskim.

Stanowisko sosny amerykańskiej – wejmutki

Fot. Paweł Mrozek

• > Zawracamy, skręcamy w lewo na drogę wewnętrzną …

9 600 m >>> 22 >>>

Kocury • ŁUGI >>>

Kiedy ponownie dojedziemy do rozwidlenia dróg, skręcamy w lewo w kierunku dawnej osady **Ługi / Lugen, Krügental.** W przeszłości znajdowały się tu warsztaty wyrobu glinianych naczyń. Przy granicy z Poczołkowem istniał staw pn. **Leśny Rybnik**. W pobliżu znajduje się najniższy punkt Malichowa – ok. 236 m n.p.m. Dzisiaj są to tereny polno-łąkowe.

Widok na Ługi oraz dawne stanowiska wyrobu ceramiki

Fot. Paweł Mrozek

• > Skręcamy w lewo w ulicę Lipową …

10 500 m >>> 23 >>>

Malichów • OKAZAŁY DĄB >>>

Wjeżdżamy do Malichowa. Dwa domostwa w tej części wioski otrzymały najwcześniej energię elektryczną – ok. 1920 roku. Było to możliwe, ponieważ właściciele gospodarstw pokryli koszty przyłączy do linii energetycznej w Poczołkowie z własnych funduszy.

Przy rozwidleniu dróg prowadzących do zagród wiejskich rośnie okazały dąb – może posiadać rozmiary kwalifikujące do ochrony pomnikowej. W Malichowie na terenie między ulicami Lipową i Chłopską znajduje się również źródło Libawki – strumyka wpływającego do Libawy, który teraz pełni funkcję rowu melioracyjnego. Dawniej ten podmokły teren nosił nazwę **Jeziory**. W pamięci mieszkańców Malichowa zachowały się jeszcze inne dawne nazwy miejscowe, jak **Patoka** (gospodarstwo rolne z domem dla pracowników najemnych), **Gerstowy Las** czy **Las Tykulowy** – określające prywatne tereny leśne.

Dąb w Malichowie, który może być uznany za pomnik przyrody

Fot. Paweł Mrozek

• > Skręcamy w prawo w ulicę Chłopską, jedziemy w kierunku skrzyżowania z ulicą Oleską, skręcamy w lewo …

12 000 m >>> 24 >>>

Malichów • PRZEDSIĘBIORSTWA >>>

Mijamy Zakład Produkcyjno-Usługowy „Pyka" S.C. – jedno z największych przedsiębiorstw w gminie Dobrodzień. Zakład produkuje wysokiej jakości meble skrzyniowe pokojowe, tapicerowane stylowe i nowoczesne z użyciem skór naturalnych oraz stoły, ławy, krzesła i zegary. Norbert Pyka w ciągu trzydziestu lat (od 1978) z niewielkiej, rodzinnej firmy działającej w przydomowych zabudowaniach w Malichowie stworzył przedsiębiorstwo o międzynarodowym zasięgu.

Przy ulicy Chłopskiej swoją siedzibę ma „Kreber" Maszyny Budowlane Sp. z o.o. i firma zajmująca się hodowlą koni „Dolina Gawora" Marka Tula. Działalność w dziedzinie meblarskiej prowadzi tutaj również firma „Meble Półtorak" Wiesława Półtoraka, działająca od 1981 roku, zajmująca się produkcją i sprzedażą mebli wykonanych na indywidualne zamówienie klientów. Kolejna firma to hurtownia „Doktorvolt" Zbigniewa Maleski – oferująca artykuły elektryczne i elektrotechniczne.

Przedsiębiorstwa w Malichowie

Fot. Paweł Mrozek

• > Jedziemy dalej tą drogą w kierunku skrzyżowania z ulicą Oleską, skręcamy w lewo …

13 500 m >>> 25 >>>

CENTRUM AKTYWNOŚCI WIEJSKIEJ >>>

Centrum Aktywności Wiejskiej połączone z remizą Ochotniczej Straży Pożarnej w Kocurach mieści się w centrum wsi. W maju 2012 roku rozpoczęto budowę nowoprojektowanego, wolnostojącego, parterowego budynku remizy OSP z salą wielofunkcyjną, zapleczem socjalnym, pokojem komputerowym z dostępem do internetu, biurem dla organizacji lokalnych i kotłownią, a w 2013 roku ją ukończono.

Centrum Aktywności Wiejskiej powstało z inicjatywy Stowarzyszenia Rozwoju Wsi Kocury i Malichów „Brzozowa Dolina", działającego od 2004 roku. W budynku stowarzyszenie corocznie organizuje „majówkę", która kultywuje lokalne tradycje, obrzędy, zwyczaje oraz gwarę. Stowarzyszenie organizuje również warsztaty starych zawodów i prowadzi działalność popularno-naukową. Współpracuje ze Stadniną Koni Arabskich „Dolina Gawora" – organizatorem sportowych rajdów konnych od 2015 roku w Malichowie. Ta część wioski nosi nazwę **Górażdże / Guradze, Gurasdze, Berghäuser**.

Centrum Aktywności Wiejskiej w Kocurach

Fot. P.aweł Mrozek

• > Wracamy do Dobrodzienia ścieżką rowerową …

>>> 26 >>>

Kocury • DOMOSTWO W ODDALI >>>

W drodze powrotnej warto się zatrzymać na chwilę przy skrzyżowaniu ścieżki rowerowej z drogą gruntową po prawej i spojrzeć na oddalone współczesne budynki mieszkalne i gospodarcze. Od drugiej połowy XVII wieku przez okres 280 lat w tamtym miejscu istniały zabudowania wolnych kmieci – rodu von Binkowski z Kocur. W dobrodzieńskiej kronice A. Weltzla czytamy, że „za chłopa Johanna Binkowskiego z Kocur, zmarłego 5 sierpnia 1870, ofiarowano 100 talarów na rocznicę w kościele filialnym". Później, przez okres 30 lat mieszkała w tym miejscu inna rodzina, od ok. 1971 roku właścicielami tej posiadłości jest kolejna rodzina.

Dawna własność ziemska rodziny von Binkowski z Kocur

Fot. Paweł Mrozek

• > … albo trasą przez Warłów do Dobrodzienia >>>

>>> 13700 m >>> **skręt w prawo – do Warłowa** >>> 14700 m >>> **skręt w ulicę Boczną – do Warłowa** >>> 15800 **m** >>> **Warłów – skręt w prawo, ulicą Lipową do skrzyżowania** >>> 16300 m >>> **Warłów, skręt w lewo, w ulicę Dobrodzieńską** >>> 18000 m >>> **Dobrodzień – skrzyżowanie (światła), kierunek na wprost, ulicą Szemrowicką** >>> 18700 m >>> **Dobrodzień – skrzyżowanie z ulicą Wojska Polskiego, skręt w lewo** >>> 19100 m >>> **Dobrodzień – skrzyżowanie, skręt w lewo w ulicę Edyty Stein** >>> 19600 m >>> **Dobrodzień – skrzyżowanie z ulicą Oleską, skręt w prawo do centrum miasta** >>> 20000 m >>> **Dobrodzień – Plac Wolności (rynek)**

• ZAKOŃCZENIE WYCIECZKI ROWEROWEJ •

Głaz-pomnik w Kocurach

Fot. Paweł Mrozek

Wydano w okresie działalności
Międzygminnego Towarzystwa Regionalnego
Dobrodzień-Zębowice

Współpraca:
Dobrodzieński Ośrodek Kultury i Sportu

ziemia dobrodzieńska – nasza mała ojczyzna i nasza duma

„Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie"
„Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER" Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi